

УДК 378.09

Безперервний моніторинг якості університетської освіти як фактор забезпечення конкурентоспроможності вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг

Марія Колодяжна,

начальник навчально-методичного відділу,

Вікторія Польова,

кандидат економічних наук,

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Одним з основних факторів підвищення конкурентоспроможності вітчизняної освіти на ринку Європейського освітнього простору є забезпечення необхідної якості вищої освіти. Але ми повинні розуміти, що якість освіти, під якою у широкому сенсі розуміється сукупність характеристик освітнього процесу і змісту навчання, що мають здатність задовольняти не лише освітні потреби студентів, а й кадрові потреби роботодавців та соціальні потреби суспільства, багато в чому залежить від обраних технологій та способів моніторингу, а саме сучасних підходів до організації діяльності закладів вищої освіти та методів оцінки рівня знань.

Тому виникає потреба у вирішенні цього питання з точки зору комплексного підходу щодо винайдення цілісного механізму управління моніторингом та оцінкою якості освіти.

Дослідженню сутності та значення якості вищої освіти у розвитку суспільства, а також проблематиці оцінки якості вищої освіти в Україні присвячено доволі значну кількість наукових праць. Зокрема, Пехота О. М. у визнає якість освіти

основною складовою сталого інноваційного розвитку країни, а Домбровська С. М. [2] — запорукою вдалого державного реформування вищої школи України [1].

Окремі інформаційні компоненти, зокрема лекційні та інші навчальні матеріали є предметом вивчення крізь призму менеджменту якості освіти таких вчених як Кічула М. Я. [3], Швець Д. Є. [4], Закровська С. [5] та інших [6].

У контексті світової глобалізації соціально-економічних процесів, модернізації та інтеграції локальної вищої школи у всесвітній простір розглядають поняття «якість освіти» такі науковці, як Статінова Н. П. [7], Сігасва Л. Л. [8], Прилипко С. М. [9] та інші [10–12].

Проблемами імітації боротьби за якість вищої освіти та недосконалісті законодавчої бази у галузі вищої освіти переймаються Шабайкович В. А. [13] та Станкевич І. В. [14].

На думку Соболь Н. М. [15], умовами, що сприятимуть впровадженню потенціалу науково-педагогічних розробок в діяльність вищих навчальних закладів і дозволять покращити якість вищої освіти у відповідності до вимог сучасності, є по-

стійне оновлення матеріально-технічної бази згідно з вимогами часу та наполегливе мотивування науково-педагогічних працівників до впровадження інноваційних та інформаційних технологій у освітній процес, але, на нашу думку, без поєднання даних умов з процесом безперервного моніторингу якості вищої освіти основна мета — забезпечення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг — є недосяжною. Тому залишається необхідність винайдення цілісного механізму управління моніторингом та оцінкою якості освіти, що і є метою публікації.

За визначенням Станкевич І. В., «якість вищої освіти — це відповідність результатів вищої освіти вимогам особистостей та інших зацікавлених сторін. При цьому результати вищої освіти можуть бути якісними і кількісними, реально досягнутими та очікуваними, як особистісними, так і суспільними, академічними тощо» [14].

Сьогодні основним інструментом моніторингу якості освіти у вітчизняних вишах є бально-рейтингова оцінка на основі кредитно-модульної системи. Але зародження і швидкий ріст знанневої економіки та креативного сектору підприємництва сьогодні вимагає заміни предметно-інформаційного типу освіти на креативно-розвиваючий, який не завжди вкладається в процеси бально-рейтингового оцінювання.

Для ефективної організації забезпечення якості університетської освіти необхідним є створення центрів менеджменту якості, науково-навчальних та методичних консультаційних центрів, проведення регулярних круглих столів, семінарів з іншими вишами для обміну досвідом.

Підвищенню якості освіти повинен сприяти комплексний підхід до співробітництва з роботодавцями протягом всього циклу надання освітніх послуг: доузівська підготовка, навчання на освітньому рівні бакалавра та магістра денної чи заочної форм навчання, перепідготовка та програми здобуття другої вищої освіти.

Найбільш необхідним засобом підвищення якості освітніх послуг є орієнтація на споживача (студентів та їх батьків або підприємства-замовників навчання) та налагодження реального зворотного зв'язку між студентами та їх рідними і адміністрацією вишу.

Такий зв'язок необхідно встановлювати на основі використання сучасних комунікаційних систем в мережі Інтернет (сервіси миттєвих повідомлень, чати, форуми, інтерактивні опитування за допомогою мобільних додатків та сервісу Google Forms, розсилки на електронні адреси). Таким чином можна зробити спілкування між студентами та адміністрацією університету більш зручним та більш звичним для молоді, а також вдасться отримати найбільш цінну та актуальну інформацію, яка виведе студентів з тіньового безрезультатного обговорення проблем університетського життя у закритих групах соціальних мереж та мобільних додатків, та дозволить залучити студентів до активної участі в менеджменті якості освіти університету.

Побудові системи зворотного зв'язку від споживачів передують низка заходів: налагодження систематичного збору зворотної інформації; ідентифікація проблемних зон та прихованих конфліктних ситуацій в університетській освіті; усунення виявлених проблем, помилок, конфліктів; аналіз зібраних матеріалів з метою виявлення закономірностей і встановлення причинно-наслідкових зв'язків; вживання попереджувальних заходів у майбутньому.

Це дозволить відстежити проблемні зони не лише у викладацькій діяльності, але на рівні окремих факультетів, кафедр та на рівні загальноуніверситетського життя в цілому.

Найбільш проблемними зонами можуть бути навчальний процес, будівлі університету та їх технічне оснащення, навчально-методичне забезпечення, ідальні та бібліотеки, стипендії, гуртожитки, дотації на проїзд та інше.

Формування системи моніторингу якості освіти ускладнюється тим, що на відміну від виробничих підприємств, продуктом, який реалізує заклад вищої школи, є нематеріальна послуга, для якої характерними є відсутність предметного втілення та відсутність гарантій щодо позитивного ефекту, тому що факт передачі знань не означає їх сприйняття та засвоєння, тобто, для прикладу, низькі показники академічної успішності студентів не можуть однозначно стверджувати про непрофесійність чи некомпетентність професорсько-викладацького складу та якість надання їх послуг. Ці характеристики навчального процесу достатньо ускладнюють підбір індикаторів для виміру якості освітніх послуг.

Також помилково вважати, що рівень якості освіти можна повністю оцінити тільки за кінцевими результатами роботи атестаційних та екзаменаційних комісій, використовуючи дані щорічних звітів їх роботи.

Найбільш красномовними в даній ситуації можуть стати зовсім інші показники якості освіти, а саме показники післяуніверситетської професійної діяльності випускників вишу: успішність їх працевлаштування та перспективи професійного росту, можливість продовження освіти, висока соціальна мобільність тощо.

Зазвичай моніторинг проводиться з метою визначення проблемних місць в системі освіти та їх подолання. Заходи, що сприятимуть усуненню недоліків у якості освіти, повинні бути різної направленості.

З одного боку, необхідним є створення комфортних умов для сприйняття знань студентами, тому для забезпечення конкурентоспроможного рівня якості вітчизняної освіти необхідними є інвестиції в інформаційні ресурси, створення єдиних інформаційних середовищ, нових віртуальних бібліотек, матеріалів на електронних носіях, використання інтерактивних методів освіти та інтерактивних дошок. Жодні зовнішні стимули у вигляді загрози відрахування або позбавлення стипендії

не можуть кардинально змінити мотивацію студентів до навчання, якщо кожен студент не почне перейматися необхідністю підвищення якості власної освіти, якщо загальна мета системи не стане його особистою метою. Роль адміністрації та професорсько-викладацького складу університету тут полягає у підвищенні внутрішньої мотивації навчання, пробудження інтересу і бажання до отримання якісних знань.

З іншого боку, важливим є формування сприятливих умов для якісного викладання дисциплін викладачами. Зокрема, необхідно розробити таку систему стимулів і заохочень для професорсько-викладацького складу, які будуть сприяти підвищенню професійного рівня та поліпшенню їх добробуту. Також важливим є питання систематичного перегляду норм часу для викладачів на проведення методичних, наукових, організаційних, профорієнтаційних та інших видів робіт. Безсумнівно, викладач як основна контактна особа та транслятор освітніх послуг університету через власні знання та особисті якості, харизму грають першочергову роль у зацікавленні кожного студента до навчання. Викладач завжди намагається оптимізувати освіту, вміння, здібності кожного студента, прагнучи до вдосконалення навчального процесу. Особистість викладача відіграє величезну роль, але не можна недооцінювати і роль студентських колективів. У будь-якій групі є формальні та неформальні лідери, які можуть мати значний вплив на внутрішні настрої та мотивацію інших студентів групи. Таких лідерів необхідно виявляти та заохочувати до співпраці.

Отже, науково-творчий інтерактивний синтез-процес передачі знань та досвіду повинен наблизитися до принципу ланцюгової реакції з постійним виміром проміжних та підсумкових результатів. Впровадження системи моніторингу якості освіти дозволить забезпечити високий рівень підготовки, не втратити науковий потенціал, створити необхідні конкурентні переваги вітчизняної освіти на ринку

Європейського освітнього простору, зробити вищу освіту привабливою і корисною як для студентів й викладачів, так і для бізнесу й держави в цілому.

Література

1. *Пехота О. М.* Якість вищої освіти — умова сталого інноваційного розвитку Інституту педагогічної освіти [Електронний ресурс] // *Наук. вісник Миколаївського держ. ун-ту імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки.* — 2010. — Вип. 1.28. — С. 73-79.
2. *Домбровська С. М.* Якість освіти як одна з запорук вдалого державного реформування вищої школи України [Електронний ресурс] // *Актуальні проблеми держ. управління.* — 2011. — № 1. — С. 149-154.
3. *Кічула М. Я.* Оцінка якості освіти та її компонентів [Електронний ресурс] // *Вісник Луганського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* — 2012. — № 22(3). — С. 14-19.
4. *Швець Д. Є.* Оцінка якості лекцій у контексті менеджменту якості освіти [Електронний ресурс] / Д. Є. Швець, О. Є. Постол // *Гуманітарний вісник Запорізької держ. інж. академії.* — 2010. — Вип. 43. — С. 57-67.
5. *Закревська С.* Оцінка якості неформальної освіти: інноваційні методи та сучасні підходи [Електронний ресурс] // *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи.* — 2011. — Вип. 3(2). — С. 12-19.
6. *Управління якістю освіти: досвід та інновації : колективна монографія ; за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої, Н. В. Житник.* — Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2014. — 462 с.
7. *Статінова Н. П.* Якість освіти у контексті інтеграції вищої школи у всевітній простір [Електронний ресурс] // *Наук. праці [Чорноморського державного університету ім. П. Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Педагогіка.* — 2010. — Т. 136, Вип. 123. — С. 9-13.
8. *Сігаєва Л. Л.* Якість вищої освіти: загальна тенденція сучасності [Електронний ресурс] / Л. Л. Сігаєва, Т. І. Білобровко // *Вісник Черкаського ун-ту. Серія : Педагогічні науки.* — 2015. — № 34. — С. 124-132.
9. *Прилипка С. М.* Якість вищої освіти України в контексті Болонського процесу [Електронний ресурс] / С. М. Прилипка, Г. П. Клімова // *Право та інновації.* — 2014. — № 1-2. — С. 80-87.
10. *Драгомиров В. В.* Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах України / В.В. Драгомиров, А.Я. Казарезов, Л.Б. Чирун // *Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка". Серія : Електроніка : [зб. наук. пр.] / М-во освіти і науки України ; відп. ред. Д. Заячук.* — Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2006. — С. 94-100.
11. *Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1: Теоретичні засади формування систем управління якістю надання освітніх послуг / кол. авт. ; за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського.* — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 136 с.
12. *Алфьорова О. С.* Якість освіти як головний критерій оцінювання діяльності вищого навчального закладу // *Теорія та практика державного управління.* — 2015. — Вип. 2 (49). — С. 1-8.
13. *Шабайкович В. А.* Імітація боротьби за якість вищої освіти [Електронний ресурс] // *Стандартизація. Сертифікація. Якість.* — 2015. — № 3. — С. 40-45.
14. *Станкевич І. В.* Сутність поняття "якість вищої освіти" у сучасних умовах розвитку [Електронний ресурс] // *Економічний часопис-XXI.* — 2015. — № 9-10. — С. 60-63.
15. *Соболь Н. М.* Умови, що сприятимуть впровадженню потенціалу науково-педагогічних розробок в діяльність вищих навчальних закладів і дозволять покращити якість вищої освіти у відповідності до вимог сучасності [Електронний ресурс] : Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2010_3_12.

17.04.2018